

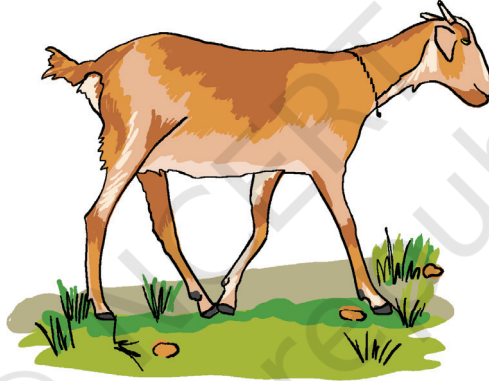
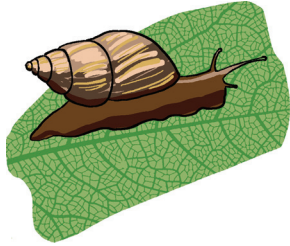
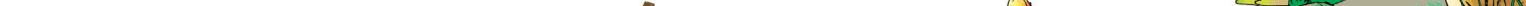
પ્રકરણ

6

0335CH06

સંવાદિતામાં રહેવું

ચર્ચા કરો

- શું આમાંથી કોઈ પણ પ્રાણી, પક્ષી, જીવજંતુ અને વનસ્પતિ તમારા ઘરમાં તમારી સાથે રહે છે?
- શું તમે અને તમારું કુટુંબ તેમની સંભાળ રાખો છો?

શોધ કરો

- શું એવા કોઈ પ્રાણીઓ, પક્ષીઓ અને જંતુઓ છે જે તમે જોયા છે જે પૃષ્ઠ 72 પર આપેલા ચિત્રમાં નથી?
- તેમના નામ શોધવાનો પ્રયત્ન કરો અને તેમને નીચે આપેલા કોષ્ટકમાં લખો. એક ઉદાહરણ તમારા માટે કરવામાં આવ્યું છે.

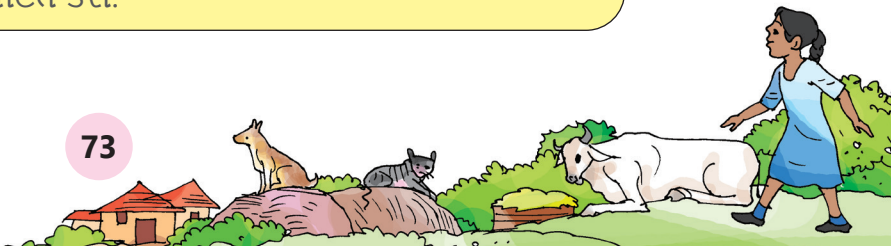
પ્રાણીનું નામ	જ્યાં તમે તેમને જોયા હોય તે સ્થાન
વાંદરો	વૃક્ષ

અમે અમારા ઘરોમાં કેટલાક પ્રાણીઓ અને છોડ લાવીએ છીએ. કેટલાકે હમણાં જ ત્યાં રહેવાનું શરૂ કર્યું હશે. કેટલીકવાર આપણે આપણું ઘર તેમની સાથે ખુશીથી શેર કરીએ છીએ, પરંતુ કેટલીકવાર આપણે નથી કરતા આપણા ઘરમાં તેમની જેમ.

- તમારા પરિવારના વડીલો સાથે ચર્ચા કરો કે જ્યારે તેઓ નાના હતા ત્યારે તેઓએ કયા પ્રાણીઓ અને છોડને ઘરે રાખ્યા હતા. તેમને આ પ્રાણીઓ અને છોડ વિશેની કોઈપણ વાર્તા શેર કરવા કહો.

શિક્ષક માટે નોંધ કરો

બધા બાળકો પાસેથી માહિતી એકત્રિત કરો, સૂચિનો સારાંશ આપો અને બાળકોને તેના વિશે વાત કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો.

ચર્ચા કરો

જોડીઓમાં ચર્ચા કરો

- તમારા ઘરની મુલાકાત લેતા બિનઆમંત્રિત પ્રાણીઓ, પક્ષીઓ અને જંતુઓ કયા છે?
- તમને કેમ લાગે છે કે તેઓ તમારા ઘરે આવે છે?
- તમારા ઘરમાં તેમની હાજરી વિશે તમને કેવું લાગે છે?
- તેમાંથી તમને શું ગમે છે?
- જ્યારે તમે તેમને પસંદ ન કરો ત્યારે તમે શું કરો છો?

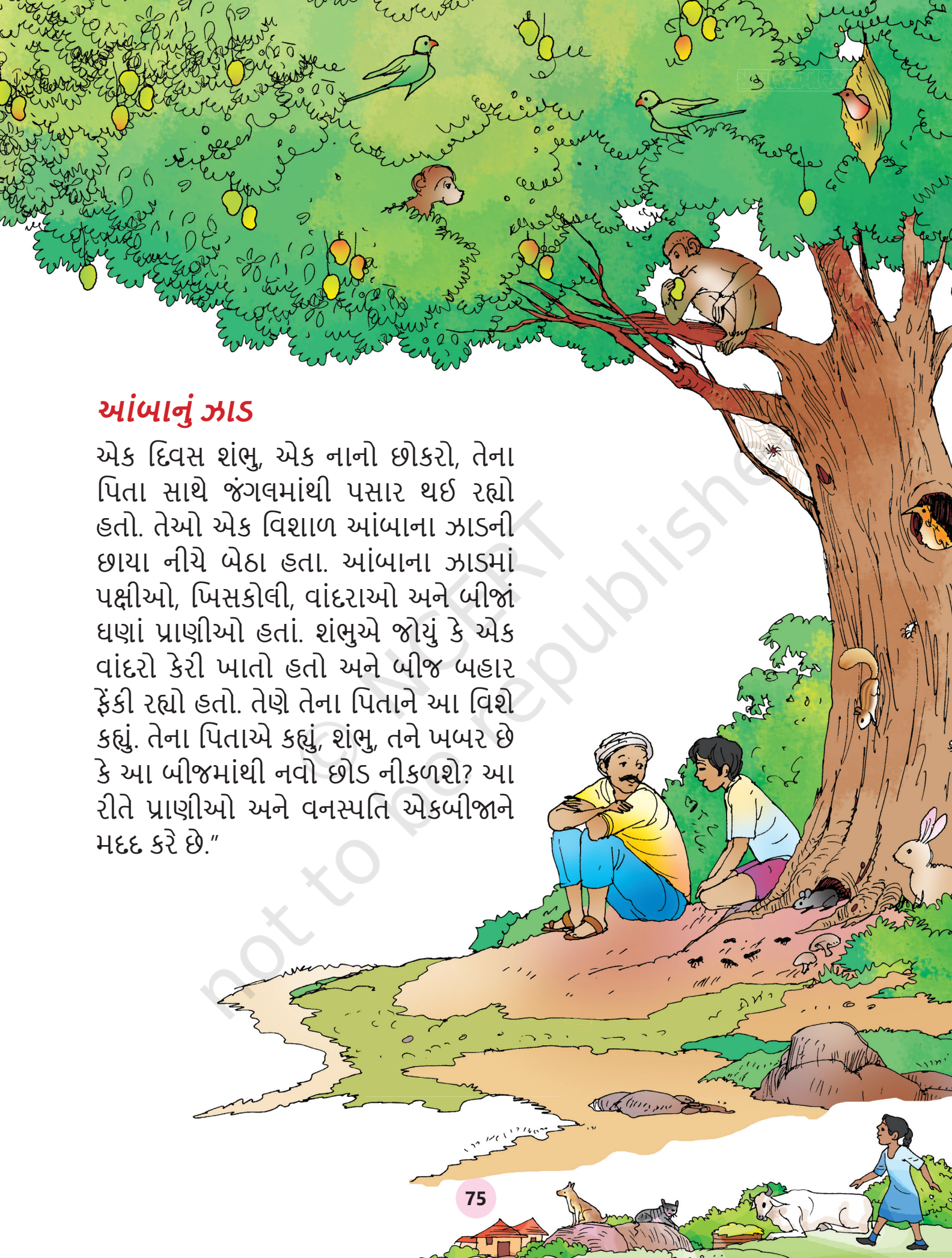
આપણે આપણા ઘરોમાં કેટલાક પ્રાણીઓ અને છોડને પાણી, ખોરાક અને આશ્રય આપીને તેમની સંભાળ રાખીએ છીએ.

શિક્ષક માટે નોંધ કરો

જો આપણે પ્રાણીઓને પસંદ ન કરીએ અથવા તેનાથી ડરતા હોઈએ તો પણ તેમને નુકસાન ન પહોંચાડવા પર ભાર મૂકો. પ્રાણીઓ સામાન્ય રીતે બીજાને નુકસાન પહોંચાડતા નથી સિવાય કે તેઓ આપણા દ્વારા ધમકી અનુભવે.

આંબાનું ઝાડ

એક દિવસ શંભુ, એક નાનો છોકરો, તેના પિતા સાથે જંગલમાંથી પસાર થઈ રહ્યો હતો. તેઓ એક વિશાળ આંબાના ઝાડની છાયા નીચે બેઠા હતા. આંબાના ઝાડમાં પક્ષીઓ, ખિસકોલી, વાંદરાઓ અને બીજાં ઘણાં પ્રાણીઓ હતાં. શંભુએ જોયું કે એક વાંદરો કેરી ખાતો હતો અને બીજ બહાર ફેંકી રહ્યો હતો. તેણે તેના પિતાને આ વિશે કહ્યું. તેના પિતાએ કહ્યું, શંભુ, તને ખબર છે કે આ બીજમાંથી નવો છોડ નીકળશે? આ રીતે પ્રાણીઓ અને વનસ્પતિ એકબીજાને મદદ કરે છે."

શંભુ ઝાડ પરથી પડી ગયેલી કેરી લેવા દોડ્યો. તેણે કહ્યું, "જુઓ! મારી પાસે પણ એક કેરી છે." શંભુના પિતાએ કહ્યું, "માત્ર ફળો જ નહીં, આપણને વનસ્પતિમાંથી શાકભાજી અને બીજી ઘણી વસ્તુઓ મળે છે."

"અરે હા, હવે મને યાદ છે કે તમે મને આ વાત પહેલાં પણ કહી હતી. અમને દવાઓ, કપડાં માટે ફાઇબર અને છોડમાંથી અમારા ઘરો માટે લાકડું મળે છે. "

ચર્ચા કરો

- આપણે વનસ્પતિ અને પ્રાણીઓ પર કેવી રીતે નિર્ભર છીએ?
- વનસ્પતિ પ્રાણીઓને કેવી રીતે મદદ કરે છે?
- પ્રાણીઓ છોડને કેવી રીતે મદદ કરે છે?
- તમે તમારી આસપાસના છોડ અને પ્રાણીઓની સંભાળ કેવી રીતે રાખો છો?
- પ્રાણીઓ અને છોડ આપણા પર કેવી રીતે નિર્ભર છે?

શું તમે જાણો છો ?

ખિસકોલી દ્વારા આકસ્મિક રીતે હજારો વૃક્ષો વાવવામાં આવે છે. તેઓ બદામને દફનાવે છે અને પછી ભૂલી જાય છે કે તેઓએ તેમને ક્યાં છુપાવ્યા હતા. આ રીતે, ઘણા પ્રાણીઓ અને છોડ વિવિધ રીતે સુમેળ અને સંતુલન જાળવે છે.

આપણને એકબીજાની જરૂર છે

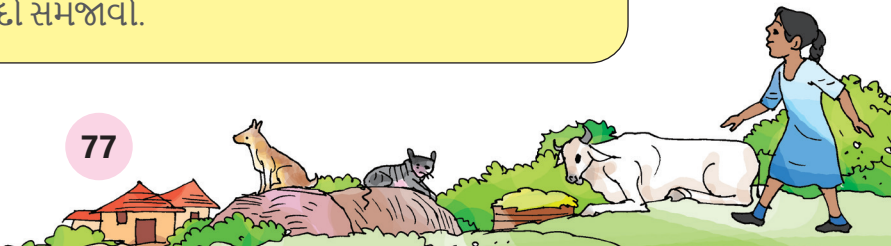
જેમ આપણે પ્રાણીઓ અને વનસ્પતિઓને સંભાળ, રક્ષણ, ખોરાક અને આશ્રય આપીએ છીએ, તેમ આપણને પણ તેમની પાસેથી ઘણી બધી વસ્તુઓ મળે છે.

જેમ કે, ગાય, ભેંસ અને બકરીઓમાંથી આપણને દૂધ અને પ્રેમાળ સાથ મળે છે. તેથી જ આપણે આ પ્રાણીઓનો ખૂબ આદર કરીએ છીએ અને અમે તેમની સાથે દયા, કાળજી અને કરુણાથી વર્તન કરીએ છીએ.

ખોરાક અને આશ્રય માટે પ્રાણીઓ અને છોડ પણ એકબીજા પર આધાર રાખે છે. પ્રાણીઓ બીજને વિખેરીને અને તેમના કચરા દ્વારા જમીનને ફળદ્રુપ બનાવીને છોડને મદદ કરે છે. આ છોડને નજીક અને દૂર સુધી વધવામાં અને ફેલાવવામાં મદદ કરે છે. આપણે ખોરાક, આશ્રય, કપડાં અને સાથીતા માટે વનસ્પતિ અને પ્રાણીઓ પર પણ આધાર રાખીએ છીએ.

શિક્ષક માટે નોંધ કરો

બધા જ મુદ્દાઓ એકત્રિત કર્યા પછી, એકત્રિત કરો, સારાંશ આપો અને સરળ શબ્દોમાં 'વિખેરી નોખવું' અને 'ફળદ્રુપ' શબ્દો સમજાવો.

પ્રવૃત્તિ

૧

કોઈ પ્રાણીને જાણો

- તમારી આસપાસનાં પ્રાણીઓનું અવલોકન કરો.
- કોઈ પણ પ્રાણીને પસંદ કરો, જેને તમે વારંવાર જુઓ છો, જેમ કે બકરી, ગાય, ફૂતરો, બિલાડી અથવા પક્ષી જેમ કે કાગડો, કબૂતર, ચકલી, પોપટ અથવા બતક.
- જ્યારે પણ તમને તક મળે ત્યારે તેનું નજીકથી અવલોકન કરો. તમે તેના માટે એક વાટકી પાણી અને કેટલાક અનાજ પણ રાખી શકો છો.

લખો

પ્રાણી અથવા પક્ષીનું ટૂંકું વર્ણન લખો-

- તમે પસંદ કરેલા પ્રાણી અથવા પક્ષીનું નામ આપો અને તેનું વર્ણન કરો.
- તમે તેને પ્રથમ ક્યારે અને ક્યાં જોયું?
- શું તે ત્યાં એકલા હતા કે તેના મિત્રો સાથે?
- તેની હિલચાલનું વર્ણન કરો.
- તે કયા અવાજો કરે છે?
- શું તમે તેને ખાતા, સૂતા, તેના મિત્રો સાથે વાત કરતા અથવા ક્યારેક લડતા જોયા છે?
- શું તેણે એવું કંઈ કર્યું જેનાથી આશ્ચર્ય થયું તમે કે તમને હસાવ્યા?
- તમારી સ્ટોરી તમારી સાથે શેર કરો સહાધ્યાયીઓ.

પ્રવૃત્તિ

૨

વ્યસ્ત, વ્યસ્ત, વ્યસ્ત અને હોશિયાર કીડીઓ!

તમે કરી શકો છો આ પ્રવૃત્તિ તમારા છોડના મિત્રની નજીક, તમારા વર્ગખંડમાં અથવા ઘરે હોય છે. નાની માત્રાને લાવો તમારા રસોડામાંથી આહારના પ્રકારો:

- મધુર જેમ કે ખાંડ અથવા ગોળ;
- જેમ તળેલું પાપડ અથવા મુરુક્કુ;
- બ્રેડની જેમ બાફેલા અથવા રાંધેલા, રોટલી, ઇડલી, ચોખા અથવા રાગી.

આ ત્રણ પ્રકારના ખોરાકને જમીન પર એક સીધી લાઇનમાં એક ફૂટના અંતરે રાખો.

અનુમાન બનાવો

- કોણ કરશે જમવા માટે આવે છે?
- કયો તેમનો મનપસંદ ખોરાક હશે?
- શું કોઈ કીડીઓ તમારા ખોરાકમાં આવશે?
- તેઓ ક્યાંથી આવશે?
- શું બધી કીડીઓ સરખી દેખાશે?
- તેઓ પહેલા કઈ ખાધ ચીજો પર જશે?
- ખોરાકમાં કેટલી કીડીઓ આવશે?
- શું થશે તેઓ ભોજન સાથે કરે છે?

તમારી મુલાકાત લે છે વનસ્પતિ દોસ્ત

જ્યારે તમે ઉદાસી, અસ્વસ્થ અથવા ગુસ્સો અનુભવતા હોવ ત્યારે તમે તમારા છોડના મિત્ર પાસે જઈ શકો છો અને તમે કેવું અનુભવો છો તે વિશે વાત કરી શકો છો.

શિક્ષક માટે નોંધ કરો

નાના બાળકોને ઝાડ સાથે મિત્રતા કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા જોઈએ. સહાનુભૂતિ વિકસાવવા માટે તે ખૂબ જ શક્તિશાળી અને અસરકારક પદ્ધતિ છે. નાના બાળકો કે જેઓ વધુ સંકુચિત અને શાંત હોય છે, તેમના માટે આ પ્રવૃત્તિ તેમને તેમની લાગણીઓ શેર કરવામાં મદદ કરી શકે છે.

જ્યારે તમે ખુશ હોવ ત્યારે તમે તમારા છોડ સાથે પણ વાત કરી શકો છો!

છોડ સાથે તમારી વાગણીઓ શેર કર્યા પછી તમને કેવું લાગ્યું?

છોડને પણ આપણી સંભાળ અને ટેકાની જરૂર હોય છે. પ્રાણીઓ પણ એવું જ કરે છે. આપણે બધા એકબીજાને મદદ કરી શકીએ છીએ.

પ્રવૃત્તિ

૩

ધારો કે હું કોણ છું ?

જોડીમાં બેસો. તમારામાંથી કોઈ એક પ્રાણી, પક્ષી, જીવજંતુ કે વૃક્ષનું નામ વિચારીને તમારા સાથીના કાનમાં ગુસપુસ કરશે. ખાતરી કરો કે તમે તેને ખૂબ મોટેથી ન કહો! તમારા જીવનસાથીએ પ્રાણી, પક્ષી અથવા જીવજંતુની જેમ વર્તવું પડશે અને ખસેડવું પડશે અને વર્ગ તેનું અનુમાન લગાવવું પડશે! આ પછી તમે ભૂમિકાઓ બદલી શકો છો.

દાખલા તરીકે:

- ગોપા ના મિત્ર અલીએ તેના કાનમાં 'ફોગ' કહ્યું. તમને શું લાગે છે કે ગોપાએ શું કર્યું?
- સુખિયાના મિત્ર સૂર્યાએ ધીમેથી કહ્યું 'પીપળો તેના કાનમાં ઝાડ' છે. તમને શું લાગે છે કે સુખિયાએ શું કર્યું?

ચાલો આપણે મનન કરીએ

અ. ચર્ચા કરો

1. આપણે વનસ્પતિ અને પ્રાણીઓ પર કેવી રીતે નિર્ભર છીએ?
2. આપણે આપણા પર્યાવરણમાં વનસ્પતિ અને પ્રાણીઓની સંભાળ કેવી રીતે રાખવી જોઈએ?
3. વનસ્પતિ અને પ્રાણીઓ આપણા પર કેવી રીતે આધાર રાખે છે?

બ. લખવું

1. આ વાક્યોને વનસ્પતિ, પક્ષીઓ, પ્રાણીઓ અથવા જંતુઓના નામ સાથે પૂર્ણ કરો:

અ. મને _____ જોવું ગમે છે કારણ કે _____

બ. _____ મને હસાવો કારણ કે _____

ક. મારો મિત્ર _____ પસંદ કરે છે _____
કારણ કે _____

ડ. હું _____ સંભાળ રાખવા માંગુ છું
કારણ કે _____

2. અ. તમે જેમનું નામ ઉપર રાખ્યું છે, તેમાંથી તમારું મનપસંદ પ્રાણી, પક્ષી, જંતુ અથવા છોડ કયું છે?

બ. તમને તે કેમ ગમે છે?

ક. નાનામાં મોટા પ્રાણીઓ, પક્ષીઓ, જંતુઓ કે જે તમે જોયા હોય કે શીખ્યા હોય તે તમામના નામ લખો.

ક . દોરો

1. એવા પ્રાણીઓ, પક્ષીઓ અને જંતુઓના નામ અને દોરો કે જેમની પાસે છે:
અ . બે પગ
ક . છ પગ
બ . ચાર પગ
ડ . આઠ પગ

© NCERT
not to be republished

શું તમે જાણો છો ?

એક સાચી વાર્તા!

આ તમિલનાડુના વાલપરાઇ નામના એક નાના શહેરની વાર્તા છે. શાળા વર્ષ દરમિયાન વાલપરાઇની જુદી જુદી શાળાઓમાં બાળકો અને શિક્ષકો તેમના શહેરમાં આવતા પક્ષીઓની શોધ કરે છે અને રેકૉર્ડ કરે છે.

વરસાદ પછી તરત જ અને શિયાળાના મહિનાઓમાં તેઓ આ પક્ષીઓ, ગ્રે વેગટેલ્સ માટે ખાસ સ્વાગતનું આયોજન કરે છે! આ પક્ષીઓ સામાન્ય રીતે આ રીતે ઓળખાય છે પૂંછડીવાળી સ્પેરો તમિલમાં. શિયાળાની ઠંડીના મહિનાઓ દરમિયાન ગ્રે વેગટેલ્સ પર્વતોથી ભારતના ગરમ ભાગો સુધી પહોંચે છે અને થોડા મહિના ત્યાં રહે છે.

જ્યારે પ્રથમ ગ્રે વેગટેલ વાલપરાઇ પહોંચે છે, ત્યારે બાળકો અને શિક્ષકો પક્ષીઓ માટે સ્વાગત પોસ્ટરો લગાવીને તેમના આગમનની ઉજવણી કરે છે અને તેઓ દરેકને મીઠાઇ વહેંચે છે!

- શું તમે જાણો છો કે આ પક્ષીઓને વેગટેલ્સ કેમ કહેવામાં આવે છે? શોધી કાઢો!
- શું તમે વાર્તાને શીર્ષક આપવા માંગો છો?

